

Pratarmė

Kaip įprasta, 33 leidinio tomą sudaro trys skyriai.

Pirmame skyriuje analizuojamos švietimo politikos problemos ir iššūkiai. Aptariant Lietuvos universitetinio aukštojo mokslo politikai išskylančius iššūkius, susijusius su kintamu universitetų vaidmeniu formuojant XXI amžiuje absolventams būtinas kompetencijas, pateikiami nevyriausybinių organizacijų „Didesnių galių suteikimas universitetams“ atlikto tyrimo rezultatai. Šis tyrimas atskleidžia, kad Lietuvos universitetai, palyginti su kitų šalių universitetais, turi mažiau politinės, juolab finansinės, autonomijos. Lietuvos aukštojo mokslo finansavimas nėra pakankamas, tad mūsų universitetams tenka orientuotis ne vien į tai, ko reikia visuomenei, bet ir į tai, kaip to pasiekti ribotais ištekliais. Vienas iš galimų atsakų į kylančius darbo rinkos iššūkius – daugiau dėmesio anglų kalbai. Pasak straipsnio autorių, Lietuvos aukštosios mokyklos turi parengti absolventus, kurie, be gimtosios kalbos, laisvai šnekėtų angliškai.

Tačiau, kad ir gimtosios kalbos ugdymas – taip pat nemenkas iššūkis, galime įsitikinti perskaitę kitą leidinio straipsnį. Jame nagrinėjami lietuvių kalbos ir literatūros ugdymą vidurinėje bendrojo ugdymo mokykloje reglamentuojantys esminiai dokumentai ir jų dermė. Atlikus išsamią dokumentų analizę išryškėja, kad dermės vis dėlto stokojama. Išryškėja, kad „Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino vertinimo instrukcija švietimo politikos numa-

tytus lietuvių kalbos ir literatūros vidurinio ugdymo pagrindinius siekinius – kultūrinės, socialinės pilietinės, komunikavimo ir kūrybingumo kompetencijų ugdymą – atitinka tik iš dalies. <...> O kiti siekiniai, nors iš esmės tinkamai atspindimi Egzamino programoje ir Kriterinio vertinimo nuostatose, konkrečios Vertinimo instrukcijos, į kurią orientuojasi mokiniai ir juos ugdantys mokytojai, yra nepagrįstai susiaurinami ir netgi iškreipiami, nes vienai egzamino užduočiai (rašiniui) kelia per daug smulkių, formalių reikalavimų, neatsižvelgdami į siekinių esmę“. Todėl, straipsnio autorės nuomone, yra pavojus, kad ateityje rašinys gali tapti šablonu, o ne asmeninio, kūrybingumu grįsto santykio su kultūros tradicija išraiška.

Tai, kad įgyvendinant vienus strateginius tikslus, kiti gali būti nustumti į šoną, pastebima ir aptariant bendrojo ugdymo mokyklos vaidmenį ir funkcijas mokymosi visą gyvenimą kontinuumu. Pažymima, kad pernelyg didelis koncentravimasis į mokymosi visą gyvenimą idėjos realizavimą instituciniu lygmeniu gali tapti pavojingas, „nes kyla grėsmė, kad iš akių bus išleisti vertybiniai ugdymo pamatai. Konkrečiau kalbant, utirnuojant vien mokymą ir mokymąsi, gali nukentėti kitos ugdymo funkcijos, o ypač auklėjimas“.

Antrame skyriuje tęsiama 31 tome pradėta ugdymo karjerai tema. Dinamiški darbo, ekonominės, socialinės aplinkos pokyčiai šią problemą verčia svarstyti iš naujo. Ypač aktualūs tampa profesinio

tapatumo ir adaptyvumo klausimai, bene aštriausiai išskylantys paauglystėje. Tačiau sklandžiam darbo rinkos funkcionavimui užtikrinti vien asmeninio apsisprendimo ir įsipareigojimo dažniausiai neužtenka. Ne mažiau svarbus vykdant profesinį ugdymą turėtų būti ir įmonių bei organizacijų vaidmuo. Deja, kaip rodo tyrimai, Lietuvoje įmonės ir organizacijos dar nepakankamai suvokia savo vietą, vaidmenį, funkcijas profesijos pasirinkimo ir profesinio orientavimo procese, jo struktūroje bei daromą poveikį žmogiškojo kapitalo formavimui, jam kaupti ir efektyviai panaudoti. Stringa ir mentorystės programos. Išryškėja, kad anaipatol ne visose įmonėse mentoriais tampa kompetentingi, motyvaciją turintys asmenys. Kartais mentoriai tiesiog paskiriami jų pačių neatsiklausus ir neatsižvelgus į turimas profesines ir socialines kompetencijas.

Trečiame skyriuje gvildenami dorinio ugdymo, auklėjimo klausimai, aktualūs tiek universitete, tiek mokykloje, tiek ikimokyklinio ugdymo įstaigose ar bendruomenėje. Nagrinėjama, kaip studentų adaptyvaus ir neadaptyvaus perfekcionizmo tipai susiję su vaikystėje ir paauglystėje patirto auklėjimo stiliais. Taip pat analizuojamas būsimųjų muzikos pedagogų požiūris į pažangos ir pasiekimų vertinimą šiuolaikinio muzikinio ugdymo procese. Išryškėja, kad vertinimas laikomas priemonė, padedančia įvertinti mokinio žinias, skatinančia mokinių tarpusavio konkurenciją, skiepijančia nuoseklus darbo įgū-

džius, formuojančią mokytojo autoritetą, darančią poveikį prigimtinėms mokinio savybėms, reguliuojančią mokymo(si) tempą, turinį, klasės drausmę ir išsaugančią mokyklos statusą. Tačiau susitelkus į minėtuosius veiksnius, nėra skiriama pakankamai dėmesio ugdyti mokinių emocinį sąmoningumą, kritinį požiūrį, kūrybiškumą, vertybines nuostatas. Pastarųjų puoselėjimo svarba, pabrėžiama ir kitame straipsnyje, iškeliant dorinių vertybių ugdymo problemą ikimokykliniame amžiuje. Čia, remiantis empirinio tyrimo duomenimis, nagrinėjami 5–7 metų vaikų dorinių vertybių raiškos pradmenys elgesio aspektu. Istorinį požiūrį į dorines vertybes atskleidžia *Domostroi* analizė. Pasitelkus mentalitetų istorijos, struktūrinės ir funkcinės analizės perspektyvas, išryškinama šio XVI amžiaus rusų teksto, ne tik kaip namų ūkio taisyklių rinkinio, bet ir ugdymo naratyvo įtaka senosios, taip pat dabartinės Rusijos ugdymo normoms.

Kronikoje apžvelgiamos dvi konferencijos, kuriose dalyvavo Edukologijos katedros mokslininkės. Abiejų konferencijų jungiamoji grandis – filosofija. Tačiau Stambule vykusioje konferencijoje „Modeliai, mašinos, atmintys“ aptariant įvairias gyvenimo sritis – kiną, politiką, literatūrą, muziką, architektūrą ir, žinoma, ugdymą – dėmesys buvo sutelkiamas į vieno filosofo, Gillio Deleuze'o, įžvalgas, o Cosenzoje (Italija) vykusioje konferencijoje, atvirkščiai, – įvairių filosofų mintys buvo pasitelktos vien ugdymo problemų analizei.

Irena Stonkuvienė